

ΜΟΥΣΕΙΟ ΓΟΥΛΑΝΔΡΗ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΙΟΤΟΠΙΩΝ - ΥΓΡΟΤΟΠΙΩΝ

14^ο χιλ. Θεσσαλονίκης – Μηχανιώνας
57001 Θέρμη
Τηλ. : 2310 473 320, Fax: 2310 471 795
E-mail: ekby@ekby.gr

GR3000006 «Υμηττός - Αισθητικό Δάσος Καισαριανής - Λίμνη
Βουλιαγμένης»

GR3000015 «Όρος Υμηττός»

Β ΦΑΣΗ

Παραδοτέο Α

Φάκελος με την υφιστάμενη κατάσταση

Περιεχόμενα

A.1. Περιγραφή της περιοχής.....	4
A.2. Ενέργειες που πραγματοποιήθηκαν κατ' εφαρμογή του άρθρου 6 της ΠΣ για την ενότητα Α1.....	6
A.3. Ενέργειες που πραγματοποιήθηκαν κατ' εφαρμογή του άρθρου 6 της ΠΣ για την ενότητα Α2.....	7
A.4. Αποτελέσματα ενεργειών για ενότητες Α1 και Α2.....	7
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΠΗΓΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ	18
Παράρτημα Ι: απόψεις φορέων (κατά χρονολογική σειρά άφιξης)	20

A.1. Περιγραφή της περιοχής

Η περιοχή που αφορά το παρών σχέδιο δράσης περιλαμβάνει την Ειδική Ζώνη Διατήρησης «GR3000006 Υμηττός – Αισθητικό δάσος Καισαριανής – Λίμνη Βουλιαγμένης» και τη Ζώνη Ειδικής Προστασίας «GR3000015 Όρος Υμηττός» που βρίσκεται στο νοτιοανατολικό τμήμα του Νομού Αττικής. Καταλαμβάνει έκταση 9.336 ha (93,36 km²) και το κέντρο βάρους της περιοχής βρίσκεται στο 23.802778 ανατολικό και 37.898056 βόρειο. Τα όρια των περιοχών Natura φαίνονται στον συνημμένο χάρτη προστατευόμενων φυσικών περιοχών.

Η περιοχή μελέτης δεν έχει ενιαίο νομικό καθεστώς. Το μεγαλύτερο μέρος της περιοχής αποτελεί Ειδική Ζώνη Διατήρησης (ΕΖΔ βάσει της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ και του άρθρου 18 του Ν. 1650 όπως ισχύει). Το βορειότερο και μεγαλύτερο τμήμα της ΕΖΔ αποτελεί Ζώνη Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ Σύμφωνα με την Οδηγία 2009/147/ΕΚ και του άρθρου 18 του Ν. 1650 όπως ισχύει). Επίσης το βορειότερο και πλέον ορεινό τμήμα της περιοχής μελέτης προστατεύεται από το Π.Δ. «Καθορισμός μέτρων προστασίας της περιοχής του όρους Υμηττού και των Μητροπολιτικών Πάρκων Γουδή - Ιλισίων» (ΦΕΚ 187Δ/16-6-2011). Ειδικότερα, το μεγαλύτερο τμήμα της ΕΖΔ και της ΖΕΠ περιλαμβάνονται στη ζώνη απόλυτης προστασίας του ανωτέρω Π.Δ., μικρότερα τμήματα περιλαμβάνονται στην περιφερειακή ζώνη προστασίας, ενώ ορισμένα μικρά τμήματα της ΕΖΔ και της ΖΕΠ καλύπτονται από τη ζώνη αρχαιολογικής προστασίας και κάποια δεν καλύπτονται από το ανωτέρω Π.Δ. Επιπρόσθετα το Δάσος Καισαριανής έχει χαρακτηριστεί ως αισθητικό δάσος της Ελλάδας, με το Π.Δ. 91/1974 (ΦΕΚ 31Α/06-02-1974) «Περί κηρύξεως της παραχωρηθείσης προς αναδάσωση εις την Φιλοδασικήν Ένωσιν Αθηνών δασικής εκτάσεως περιοχής Καισαριανής ως αισθητικών δάσος»).

Επίσης κατά μήκος της ακτής της ΕΖΔ στην περιοχή της Βουλιαγμένης έχει θεσμοθετηθεί ζώνη «Αποκατάστασης φυσικού τοπίου και αττικής χλωρίδας και πανίδας» και μια μικρότερη ζώνη «περιαστικού πράσινου υπερτοπικού χαρακτήρα με λειτουργία αναψυχής, πολιτισμού και υπαίθριων αθλοπαιδιών μικρής κλίμακας» με το ΠΔ «Καθορισμός ζωνών προστασίας, χρήσεων γης και όρων και περιορισμών δόμησης στην παραλιακή ζώνη της Αττικής από τον Φαληρικό Όρμο μέχρι την Αγία Μαρίνα Κρωπίας» (ΦΕΚ 254Δ/5-3-2004). Ειδικότερα για τη Λίμνη Βουλιαγμένης έχει εκδοθεί Π.Δ. χαρακτηρισμού της ως Διατηρητέου Μνημείου της Φύσης (ΦΕΚ 51Δ/4-2-2003) στο οποίο η περιμετρική ζώνη της λίμνης χαρακτηρίζεται ως περιοχή απόλυτης προστασίας. Τα όρια ισχύος των ανωτέρω φαίνονται στον συνημμένο χάρτη προστατευόμενων φυσικών περιοχών.

Για την περιοχή του τέως Δήμου Βουλιαγμένης έχει επίσης εγκριθεί Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (ΓΠΣ) (ΦΕΚ 1129Δ/24-12-1997), το οποίο προβλέπει και ελεύθερους χώρους και χώρους πρασίνου στην λοφώδη περιοχή πάνω από τον οικισμό.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που έχουν καταγράψει οι Σιόλας κ.ά. (2010) υπολογίζεται ότι περίπου το 75% της έκτασης ανήκει στο δημόσιο (εκ του οποίου ένα ποσοστό άνω του 25% στις Ένοπλες Δυνάμεις), περίπου το 5% σε ιδιώτες, ενώ το υπόλοιπο είναι εκτάσεις με ασαφές ιδιοκτησιακό καθεστώς, κυρίως διεκδικούμενες από ιδιώτες. Η περιοχή της Λίμνης Βουλιαγμένης ανήκει στην Ιερά Μονή Πετράκη.

Διοικητικά η περιοχή υπάγεται στην Περιφέρεια Αττικής και ειδικότερα στους δήμους:

- Ζωγράφου, Καισαριανής, Βύρωνος, Ηλιούπολης και Δάφνης -Υμηττού της περιφερειακής ενότητας Κεντρικού Τομέα Αθηνών

- Γλυφάδας και Ελληνικού - Αργυρούπολης της περιφερειακής ενότητας Νοτίου Τομέα Αθηνών
- Χολαργού-Παπάγου και Αγ. Παρασκευής της περιφερειακής ενότητας Βορείου Τομέα Αθηνών
- Διονύσου, Παιανίας, Σαρωνικού, Βάρης -Βούλας - Βουλιαγμένης, Κρωπίας, Μαρκόπουλου Μεσογαίας της περιφερειακής ενότητας Ανατολικής Αττικής.

Πέρα των ΟΤΑ ευθύνες διοίκησης και διαχείρισης της περιοχής έχουν και άλλες υπηρεσίες. Ειδικότερα οι δασικές υπηρεσίες (Δασαρχεία Πεντέλης, Πειραιώς και Αθηνών) είναι υπεύθυνες για τα δάση και τις δασικές εκτάσεις που καταλαμβάνουν μεγάλο μέρος της περιοχής, διάφορες υπηρεσίες των Ένοπλων Δυνάμεων είναι υπεύθυνες για τη διοίκηση και διαχείριση των εκτάσεων που βρίσκονται υπό τον έλεγχό τους, ενώ οι αρχαιολογικοί χώροι και τα πολυάριθμα μνημεία της κλασσικής, ρωμαϊκής και βυζαντινής εποχής (Σιόλας κ.ά. 2010) βρίσκονται στην αρμοδιότητα των αρχαιολογικών υπηρεσιών (εφορίες κλασικών και βυζαντινών αρχαιοτήτων).

Τέλος, αρμοδιότητες σχετικά με την αδειοδότηση συγκεκριμένων χρήσεων και τους όρους δόμησης στην περιοχή έχουν και οι κατά τόπους αρμόδιες διευθύνσεις δόμησης και πολεοδομικών εφαρμογών (πρώην πολεοδομίες).

Στην περιοχή μελέτης δραστηριοποιείται επίσης ο Σύνδεσμος Προστασίας και Ανάπτυξης Υμηττού (ΣΠΑΥ) που αποτελεί ΝΠΔΔ με διοικητικό συμβούλιο που ορίζεται από τους ΟΤΑ που βρίσκονται στα όρια του όρους. Ο ΣΠΑΥ ασχολείται κυρίως με δράσεις ενημέρωσης και δασοπροστασίας.

A.2. Ενέργειες που πραγματοποιήθηκαν κατ' εφαρμογή του άρθρου 6 της ΠΣ για την ενότητα Α1

Με σκοπό την άντληση στοιχείων που αφορούν την έως τώρα υλοποίηση δράσεων, τον προγραμματισμό ενεργειών για το μέλλον αλλά και την ανίχνευση τυχόν προβλημάτων, έγινε επικοινωνία με Διαχειριστικές αρχές, ΟΤΑ, υπηρεσίες της Αποκεντρωμένης Διοίκησης. Επίσης, επιστημονικά στοιχεία αντλήθηκαν και από επιστήμονες και φορείς που διεξάγουν έρευνες στις περιοχές του δικτύου Natura 2000 στην Αττική. Τέλος, πηγές από τις οποίες αντλήθηκαν στοιχεία είναι: Διαύγεια, Ιστοσελίδες των ΕΠ Αττικής (<http://www.papatikis.gr>), ΕΠΠΕΡΑΑ (www.epperaa.gr), και Ειδικής Υπηρεσίας Πολιτισμού (http://ep.culture.gr/el/Pages/projects_espa.aspx), Επιχειρησιακό Πρόγραμμα ΕΠΑνΕΚ –κίνηση, Νέο ΕΣΠΑ 2014-2020 - Κύρια Στρατηγικά Κείμενα (http://www.antonistikotita.gr/imerida_2014/events.asp?cs=5) και η Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού Περιβαλλοντικών Δράσεων (www.eysped.gr).

Ειδικότερα:

Επικοινωνία με Σύνδεσμο Προστασίας και Ανάπτυξης Υμηττού (τηλ. 2107650413). Ο Σύνδεσμος Προστασίας & Ανάπτυξης Υμηττού (ΣΠΑΥ), ιδρύθηκε το 1992, ΦΕΚ 3382/13.02.1992, με σκοπό την προστασία του δάσους του Υμηττού από φυσικές και ανθρωπογενείς αιτίες και περιλάμβανε 9 Μέλη τους Δήμους Αγ. Παρασκευής, Χολαργού, Παπάγου, Ζωγράφου, Καισαριανής, Βύρωνα, Ηλιούπολης, Αργυρούπολης, Γλυφάδας. Το 2003 με απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας Αττικής, εντάχθηκαν στον ΣΠΑΥ και οι υπόλοιποι Δήμοι που περιβάλλουν τον Υμηττό, οι Δήμοι Βούλας, Βουλιαγμένης, Βάρης, Κρωπίας, Παιανίας και Γλυκών Νερών.

Στο ανωτέρω πλαίσιο, επικοινωνήσαμε με τους Κυργιόπουλο Δημήτρη και Βίκυ Δημητρίου. *Αποτέλεσμα επικοινωνίας:* Ενημέρωση σχετικά με τις δράσεις του συνδέσμου και τις ανάγκες της προστατευόμενης περιοχής.

Επικοινωνία με Διαχειριστικές αρχές

Όπως αναφέρεται η τηλεφωνική επικοινωνία με διαχειριστικές αρχές, έγινε για να αποτυπώσει τυχόν πληροφορίες για έργα που υλοποιούνται, πέραν των στοιχείων που ανευρίσκονται στις ιστοσελίδες που αφορούν στην πρόοδο υλοποίησης των επιχειρησιακών προγραμμάτων. Στο πλαίσιο αυτό, έγινε επικοινωνία με τους κάτωθι:

Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Αττικής
Μονάδα Α' Προγραμματισμού και Αξιολόγησης
Κουκούλης Ιωάννης, 213 150 1535

Αποτέλεσμα επικοινωνίας: Έργα για τις περιοχές Natura δεν εκτελούνται στο ΠΕΠ Αττικής 2007-2013 (έγινε εκχώρηση)

Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του Επιχειρησιακού Προγράμματος
«Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη»
Μονάδα Α' Προγραμματισμού και Αξιολόγησης
Συρόπουλος Χαράλαμπος, Προϊστάμενος μονάδας, 213 2142294
Πασσάς Νίκος, 213 2142 202

Αποτέλεσμα επικοινωνίας: Κατάλογος έργων για τις περιοχές Natura της Περιφέρειας Αττικής που είναι ενταγμένα στο ΕΠΠΕΡΑΑ 2007-2013

Ειδική Υπηρεσία Τομέα Πολιτισμού
Μονάδα Α΄ - Προγραμματισμού, Συντονισμού και Αξιολόγησης Πράξεων
Λαμπρινή Μπλουγούρα, 210 3307618
Αποτέλεσμα επικοινωνίας: Κατάλογος έργων πολιτισμού για τις περιοχές
Natura της Περιφέρειας Αττικής

Επικοινωνία με ΟΤΑ

Η περιοχή μελέτης υπάγεται διοικητικά σε πληθώρα δήμων της Αττικής στους οποίους εστάλησαν επιστολές στις 16-2-2015 και αφορά στην ενημέρωση για μελέτες και πληροφορίες που υπάρχουν για την περιοχή μελέτης αλλά και για τον μελλοντικό σχεδιασμό για αυτή.

Μετά από αυτή επικοινωνήσαν μαζί μας οι δήμοι Γλυφάδας, Μαρκόπουλου Παπάγου, Χολαργού και Βάρης-Βούλας-Βουλιαγμένης οι οποίοι συμφώνησαν να μας αποστείλουν σχετικά στοιχεία. Σχόλια και πληροφορίες λάβαμε από τους δήμους Γλυφάδας και Βάρης-Βούλας-Βουλιαγμένης.

Επικοινωνία με άλλους φορείς και ειδικούς επιστήμονες

Περαιτέρω, έγινε επικοινωνία με ειδικούς επιστήμονες από την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία (ΕΟΕ), την Ελληνική Ερπετολογική Εταιρεία (ΕΕΕ) και από το Βοτανικό Μουσείο του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Η ΕΟΕ, μέσω του προγράμματος παρακολούθησης Σημαντικών Περιοχών για τα Πουλιά μας παρείχε στοιχεία σχετικά με την κατάσταση διατήρησης των ενδιαιτημάτων της ορνιθοπανίδας και των πιέσεων και απειλών που αντιμετωπίζουν. Η ΕΕΕ δεν είχε νεότερα στοιχεία από αυτά που είναι καταγεγραμμένα και ενσωματωμένα στη βάση δεδομένων του Natura.

A.3. Ενέργειες που πραγματοποιήθηκαν κατ' εφαρμογή του άρθρου 6 της ΠΣ για την ενότητα A2

Στοιχεία για τις περιοχές του δικτύου Natura 2000 GR3000006 «Υμηττός - Αισθητικό Δάσος Καισαριανής - Λίμνη Βουλιαγμένης» και GR3000015 «Όρος Υμηττός», αντλήθηκαν από την Εθνική Βάση Δεδομένων Natura 2000, καθώς οι περιοχές GR3000006 και GR3000015 προτάθηκαν από τις εθνικές αρχές ως περιοχές του πανευρωπαϊκού δικτύου σύμφωνα με τα στοιχεία της εν λόγω βάσης (Εθνική Βάση Δεδομένων Natura 2000. <http://cdr.eionet.europa.eu/gr/eu/n2000/envujeg6w/>). Ακόμη, διερευνήθηκε η βάση δεδομένων του Υπουργείου Πολιτισμού σε σχέση με τα μνημεία και τους κηρυγμένους αρχαιολογικούς χώρους της περιοχής (http://listedmonuments.culture.gr/result_declarations.php). Επίσης, για την περιοχή έγινε εκτεταμένη ανασκόπηση βιβλιογραφίας που αφορά σε επιστημονικές εργασίες, περιβαλλοντικές μελέτες, καθώς και δεδομένα που έχουν υποβληθεί στο πλαίσιο υλοποίησης προγραμμάτων (βλ. Πίνακα 1). Η ανασκόπηση της νομοθεσίας για την περιοχή δίδεται στον πίνακα 2.

A.4. Αποτελέσματα ενεργειών για ενότητες A1 και A2

Για την περιοχή μελέτης έχει συγγραφεί πληθώρα άρθρων και ένας αριθμός ερευνητικών εργασιών από ανεξάρτητους ερευνητές, ακαδημαϊκά και ερευνητικά ιδρύματα και έχει

υλοποιηθεί μικρός αριθμός έργων διατήρησης και αποκατάστασης. Τα άρθρα και οι εργασίες παρουσιάζονται στον πίνακα 1.

Από την επικοινωνία με τους φορείς που υλοποιούν ή προγραμματίζουν δράσεις στην περιοχή μελέτης (Ενότητα Α2) προέκυψαν τα ακόλουθα:

Σύνδεσμος Προστασίας και Ανάπτυξης Υμηττού (ΣΠΑΥ)

Ο ΣΠΑΥ δραστηριοποιείται σε ετήσια βάση για τη συντήρηση και τη λειτουργία υποδομών επιτήρησης και καταστολής δασικών πυρκαγιών και άλλων παράνομων δραστηριοτήτων σε συνεργασία με τους δήμους-μέλη τους και τις αρμόδιες υπηρεσίες. Δραστηριοποιείται επίσης και στην αποκατάσταση περιοχών που έχουν πληγεί από πυρκαγιές.

Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αττικής

Οι δασικές υπηρεσίες της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής έχουν προγραμματίσει για τον Υμηττό τη συντήρηση του οδικού δικτύου, καθαρισμούς καύσιμης ύλης και άλλους δασοκομικούς χειρισμούς πυροπροστασίας.

Υπουργείο Πολιτισμού

Το Υπουργείο Πολιτισμού είχε προγραμματίσει το έργο «Αποκατάσταση φθορών, καθαρισμού, ηλεκτροφωτισμού και ανάδειξη του σπηλαίου Κουτούκι Παιανίας και του περιβάλλοντος χώρου του» που βρίσκεται στον Υμηττό.

Δήμος Γλυφάδας

Ο Δήμος Γλυφάδας έχει στα όρια του ένα αρκετά μεγάλο τμήμα της περιοχής μελέτης και προγραμματίζει ή υλοποιεί αρκετές ενέργειες για τον Υμηττό. Αυτές είναι:

- Αποκατάσταση ανενεργών λατομείων και ίδρυση μουσείου φυσικής ιστορίας καθώς και φυτεύσεις σε διάφορες θέσεις με είδη της τοπικής χλωρίδας σε συνδυασμό με την ίδρυση βοτανικού κήπου.
- Αποκατάσταση και ανάδειξη αρχαίων και νεότερων μνημείων και μονοπατιών.
- Κατασκευή έργων ορεινής υδρονομίας για τη δημιουργία υγροτοπικών ενδιαιτημάτων και την ταμίευση νερού.
- Ανάδειξη σπηλαίων και λοιπών γεωλογικών σχηματισμών.
- Ρύθμιση της κτηνοτροφικής δραστηριότητας η οποία ασκείται παράνομα με σκοπό την ένταξη των κτηνοτροφικών δραστηριοτήτων σε προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.
- Συμβολή στην προστασία του Υμηττού από δασικές πυρκαγιές.

Σε ό,τι αφορά τις απειλές και τις πιέσεις ο Δήμος Γλυφάδας αναγνωρίζει ως σημαντικότερες την επέκταση του δομημένου χώρου, τις πυρκαγιές και τις φαινόμενα διάβρωσης που συνδυάζονται με πλημμυρικά φαινόμενα. Τα φαινόμενα λαθροϋλοτομιών είναι περιορισμένα, ενώ κατά περιόδους εμφανίζεται και λαθροθηρία.

Δήμος Βάρης-Βούλας-Βουλιαγμένης

Ο Δήμος Βάρης-Βούλας-Βουλιαγμένης ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για την εξασφάλιση της παραμένουσας φυσικής βλάστησης και την δημιουργία κοινόχρηστων χώρων στην περιοχή της Βάρης, όπου παρά τη σχετικά πυκνή οίκηση δεν υπάρχει εγκεκριμένο σχέδιο

πόλης. Οι υπηρεσίες του Δήμου εκτιμούν ότι εφόσον η περιοχή ενταχθεί με κατάλληλους όρους θα εξασφαλισθεί αρκετό πράσινο που θα αμβλύνει το πρόβλημα της απομόνωσης του βόρειου τμήματος της περιοχής μελέτης από το νότιο. Επισημαίνουν επίσης τους κινδύνους που υπάρχουν για ιδιωτική πολεοδόμηση εκτάσεων πέριξ της Λίμνης Βουλιαγμένης, καθώς κατά καιρούς τόσο η Εκκλησία της Ελλάδος που είναι ο κύριος ιδιοκτήτης αλλά και άλλοι έχουν εκφράσει σχετικό ενδιαφέρον.

Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία

Η περιοχή του Υμηττού είναι Σημαντική περιοχή για τα Πουλιά και παρακολουθείται συστηματικά στο πλαίσιο του δικτύου των Υπευθύνων Παρακολούθησης των Σημαντικών Περιοχών για τα Πουλιά (IBA). Κάθε έτος εθελοντές συλλέγουν στοιχεία για την κατάσταση της περιοχής που παρακολουθούν καθώς και στοιχεία για την ορνιθοπανίδα της. Τα στοιχεία αυτά συγκεντρώνονται σε σχετική βάση δεδομένων. Τα στοιχεία, τα οποία συλλέγουν οι Υπεύθυνοι Παρακολούθησης αφορούν 3 βασικούς άξονες: την κατάσταση στην οποία βρίσκεται η περιοχή, τις πιέσεις τις οποίες δέχεται και τις δράσεις που πραγματοποιούνται προς την κατεύθυνση προστασίας και άμβλυνσης των πιέσεων αυτών. Ο Υμηττός είναι περιοχή προτεραιότητας λόγω της γειννίας με την Αθήνα και των πολλών πιέσεων που δέχεται. Οι πληροφορίες που δόθηκαν για την περιοχή έχουν ενσωματωθεί στην περιγραφή των ορνιθολογικών της γνωρισμάτων και των πιέσεων που ασκούνται σε αυτή.

Κατά τη διαβούλευση της τεκμηρίωσης και του σχεδίου δράσης κατέθεσαν απόψεις οι Κυνηγετική Συνομοσπονδία Ελλάδος με τις θέσεις της σχετικά με την αξιολόγηση των επιπτώσεων της θήρας, το WWF-Ελλάς με παρατηρήσεις γενικού και ειδικού χαρακτήρα για την περιοχή, ο Δήμος Παπάγου-Χολαργού με τις αναπτυξιακές προτεραιότητες που σχετίζονται με τον Υμηττό και ο Σύνδεσμος Προστασίας και Ανάπτυξης Υμηττού με συσχεκκριμένα προτεινόμενα μέτρα. Οι απόψεις τους βρίσκονται στο Παράρτημα Ι.

Κατωτέρω παρουσιάζονται οι πηγές πληροφοριών και η νομοθεσία για τις περιοχές GR3000006 «Υμηττός - Αισθητικό Δάσος Καισαριανής - Λίμνη Βουλιαγμένης» και GR3000015 «Όρος Υμηττός» (Πίνακας 2) και τα έργα διατήρησης (Πίνακας 3) μαζί με την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων τους για την περιοχή μελέτης.

Πίνακας 1. Πηγές πληροφοριών για τις περιοχές GR3000006 «Υμηττός - Αισθητικό Δάσος Καισαριανής - Λίμνη Βουλιαγμένης» και GR3000015 «Όρος Υμηττός».

Τίτλος	Κατηγορία	Πηγή
Σαπνάς, Μιλτιάδης. 1925. Ο Υμηττός και τα υπόγεια αυτού ύδατα ... Προσχέδιον νόμου και συμβάσεως εκχωρήσεως προνομίου υδρομαστεύσεως του Υμηττού. Αθήναι.	Βιβλίο	http://anemi.lib.uoc.gr/metadata/f/f/0/metadata-11mlp0p8bfvus3a4n2qej80qd2_1305720998.tkl
Καλογήρου, Αντώνης. 2003. Τα μονοπάτια του Υμηττού. Κριτική, Αθήνα. 223 σ.	Βιβλίο	
Οικονόμου-Αμίλλη. 2007. Ο βιόκοσμος του Υμηττού : δραστηριότητες της Έκθεσης "Αττικό τοπίο & περιβάλλον". Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Βοτανικό Μουσείο. Αφοί Αμβροσίου, Αθήνα. 279 σ.	Βιβλίο	
Υμηττός. Ανάβαση, [19-?]. Αθήνα. CD-Rom. Σειρά: Τοπο maps: 10	CD-Rom	
Ζερλεντής, Κωνσταντίνος. 1982. Συμβολή εις την χλωρίδα του Υμηττού. Αθήνα . 300 σ.	Μελέτη	
Πάγκας, Ν. 1991. Διαχειριστική έκθεση ιδιωτικού αισθητικού δάσους Καισαριανής: για την τριετία 1989 – 1991. Φιλαδασική Ένωση Αθηνών. 60 σ.	Μελέτη	Βιβλιοθήκη ΕΚΒΥ
Κωστόπουλος, Γιώργος. 1992. Γεωμορφολογικές και εδαφολογικές παρατηρήσεις στην περιοχή του Υμηττού. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Σχολή Θετικών Επιστημών. Τμήμα Γεωλογίας και Γεωπεριβάλλοντος. Τομέας Γεωγραφίας και Κλιματολογίας.	Διπλωματική εργασία	Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Σχολή Θετικών Επιστημών. Τμήμα Γεωλογίας και Γεωπεριβάλλοντος. Τομέας Γεωγραφίας και Κλιματολογίας.
Abissi Roland, Νικόλαος Κατσίκας και Δαμιανός Παπαδόπουλος. 1995. Γεωλογική χαρτογράφηση του Ν. Υμηττού. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Σχολή Θετικών Επιστημών.	Διπλωματική εργασία	Πανεπιστήμιο Αθηνών. Σχολή Θετικών Επιστημών. Τμήμα Γεωλογίας και Γεωπεριβάλλοντος. Τομέας Δυναμικής - Τεκτονικής και Εφαρμοσμένης Γεωλογίας

Τμήμα Γεωλογίας και Γεωπεριβάλλοντος. Τομέας Δυναμικής - Τεκτονικής και Εφαρμοσμένης Γεωλογίας		
Γεωργαλάς, Λουκάς. 1997. <u>Υδρογεωλογικές Συνθήκες Καρστικού Συστήματος Υμηττού.</u> Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Τμήμα Μηχανικών Μεταλλείων Μεταλλουργών. Τομέας Γεωλογικών Επιστημών	Διδακτορική Διατριβή	http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/8878#page/1/mode/2up
Κοτσαλίδου Αγγελική και Μαρίνα Παπακωνσταντίνου. 1997. Παράγοντες εκδήλωσης φυσικών καταστροφικών φαινομένων στις δυτικές κλιτείες του Υμηττού. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Σχολή Θετικών Επιστημών. Τμήμα Γεωλογίας και Γεωπεριβάλλοντος. Τομέας Δυναμικής - Τεκτονικής και Εφαρμοσμένης Γεωλογίας	Διπλωματική εργασία	Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Σχολή Θετικών Επιστημών. Τμήμα Γεωλογίας και Γεωπεριβάλλοντος. Τομέας Δυναμικής - Τεκτονικής και Εφαρμοσμένης Γεωλογίας
NERCO - Ν. ΧΑΛΥΚΑΣ & ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ Α.Ε.Μ. 1998. Ειδική περιβαλλοντική μελέτη Λίμνης Βουλιαγμένης Ν. Αττικής . Οργανισμός Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας	ΕΠΜ	
Κουφουδάκης Αντώνιος και Παλληκαράκης Άγγελος. [200;]. Εκτίμηση των έργων αποκατάστασης και αναδάσωσης στο Αισθητικό δάσος Καισαριανής. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Σχολή Θετικών Επιστημών. Τμήμα Γεωλογίας και Γεωπεριβάλλοντος. Τομέας Δυναμικής - Τεκτονικής και Εφαρμοσμένης Γεωλογίας.	Πτυχιακή εργασία	Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Σχολή Θετικών Επιστημών. Τμήμα Γεωλογίας και Γεωπεριβάλλοντος. Τομέας Δυναμικής - Τεκτονικής και Εφαρμοσμένης Γεωλογίας.
Γκουβάς Μάρκος. 2001. Οι φυτοκοινωνίες του όρους Υμηττός. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ). Σχολή Γεωτεχνικών Επιστημών. Τμήμα Δασολογίας και Φυσικού	Διδακτορική Διατριβή	http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/13126#page/1/mode/2up http://phdtheses.ekt.gr/eadd/handle/10442/13126

Περιβάλλοντος, Τομέας Δασικής Παραγωγής, Προστασίας Δασών, Φυσικού Περιβάλλοντος.		
Μητρούλιας Γεώργιος, 2002. Η κατάργηση του γεωγραφικού αγνώστου - Η περίπτωση του Υμηττού. Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο.. Σχολή Αρχιτεκτόνων.. Τομέας Αρχιτεκτονικής Γλώσσας, Επικοινωνίας και Σχεδιασμού	Διπλωματική εργασία	Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο.. Σχολή Αρχιτεκτόνων.. Τομέας Αρχιτεκτονικής Γλώσσας, Επικοινωνίας και Σχεδιασμού
Μπηλιώνης, Σάββας, 2003. Γεωλογική χαρτογράφηση και τεκτονικές παρατηρήσεις νοτιοανατολικών προεκτάσεων Υμηττού : Δημιουργία θεματικού χάρτη με τη συνδρομή εργαλείων και παράλληλη εφαρμογή μεθόδων τηλεπισκόπησης. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Σχολή Θετικών Επιστημών. Τμήμα Γεωλογίας και Γεωπεριβάλλοντος. Τομέας Δυναμικής - Τεκτονικής και Εφαρμοσμένης Γεωλογίας	Πτυχιακή εργασία	Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Σχολή Θετικών Επιστημών. Τμήμα Γεωλογίας και Γεωπεριβάλλοντος. Τομέας Δυναμικής - Τεκτονικής και Εφαρμοσμένης Γεωλογίας
Γιαννόπουλος Κωνσταντίνος, 2005. Υδρογεωλογικές και υδροχημικές παρατηρήσεις στο Καρστικό υδροφόρο σύστημα του Υμηττού. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Σχολή Θετικών Επιστημών. Τμήμα Γεωλογίας. Τομέας Γεωγραφίας, Τμήμα Γεωλογίας.	Διπλωματική εργασία	Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Σχολή Θετικών Επιστημών. Τμήμα Γεωλογίας. Τομέας Γεωγραφίας, Τμήμα Γεωλογίας.
Μελισσάρη Βασιλική, 2005. Αξιολόγηση φυσικής αναγέννησης, αναδάσωσης και φυτοτεχνικών έργων μετά από πυρκαγιά στον Υμηττό. ΤΕΙ Λαμίας-Παράρτημα Καρπενησίου. Τμήμα Δασοπονίας και Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος.	Πτυχιακή εργασία	ΤΕΙ Λαμίας-Παράρτημα Καρπενησίου. Τμήμα Δασοπονίας και Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος
Γαργαλέτσου, Ευγενία Μαρία . 2007. Διαχείριση της προστατευόμενης περιοχής του Υμηττού: συγκριτική διερεύνηση των αντιλήψεων των	Πτυχιακή εργασία	http://estia.hua.gr:8080/dspace/handle/123456789/210

κατοίκων της Καισαριανής και των επισκεπτών. Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο.		
Ζολώτα Λίλα. 2007. Μελισσοκομικό πάρκο στον Υμηττό. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Πολυτεχνική Σχολή. Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών	Διπλωματική εργασία	Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Πολυτεχνική Σχολή. Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών
Στεργίου – Καψάλη, Βασιλική. 2007. Αισθητική αξιολόγηση του τοπίου του όρους Υμηττός. Τ.Ε.Ι. Λαμίας. Τμήμα Δασοπονίας και Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος	Πτυχιακή εργασία	Τ.Ε.Ι. Λαμίας. Τμήμα Δασοπονίας και Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος
Σιόλας Α. Δ. Παπατσάνης. 2010. Αποτύπωση υφιστάμενης κατάστασης στη ζώνη φυσικού ενδιαφέροντος του Υμηττού. Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο. Σχολή Αγρονόμων και Τοπογράφων Μηχανικών.	Διπλωματική εργασία	http://dspace.lib.ntua.gr/handle/123456789/3183
Τζίμας, Αναστάσιος. 2010. Διαδρομή στο δάσος της Καισαριανής : προγεφύρωμα Δ2 στον Υμηττό. Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο. Σχολή Αρχιτεκτόνων.	Σπουδαστική εργασία	Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο. Σχολή Αρχιτεκτόνων.
Αναγνώστου, Βασίλειος. 2013. Βιοπαρακολούθηση του είδους <i>Paranemonia vouliagmeniensis Doumenc, England & Chintiroglou, 1987</i> στη λιμνοθάλασσα Βουλιαγμένης, Αττικής. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Σχολή Θετικών Επιστημών, Τμήμα Βιολογίας	Μεταπτυχιακή Διατριβή	Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Σχολή Θετικών Επιστημών, Τμήμα Βιολογίας http://invenio.lib.auth.gr/record/131803/?ln=en
Σταύρακας Λ . 2009. Έκθεση Ορνιθολογικής Αξιολόγησης περιοχής «GR126 Όρος Υμηττός». Στο: Δημαλέξης, Α., Μπούσμπουρας, Δ., Καστρίτης, Θ., Μανωλόπουλος Α. και Saravia V. (Συντονιστές Έκδοσης). Τελική αναφορά προγράμματος επαναξιολόγησης 69 σημαντικών περιοχών για τα πουλιά για τον χαρακτηρισμό τους	Έκθεση	http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=1p1Hsek8Qxk%3d&tabid=572

ως Ζωνών Ειδικής Προστασίας της Ορνιθοπανίδας. ΥΠΕΧΩΔΕ, Αθήνα.		
Σταύρακας Λ . 2009. Σχέδιο δράσης για τη Ζώνη Ειδικής Προστασίας «GR3000015 Όρος Υμηττός» . Στο: Δημαλέξης, Α., Μπούσμπουρας, Δ., Καστρίτης, Θ., Μανωλόπουλος Α. και Saravia V. (Συντονιστές Έκδοσης). Τελική αναφορά προγράμματος Επαναξιολόγησης 69 σημαντικών περιοχών για τα Πουλιά για τον χαρακτηρισμό τους ως Ζωνών Ειδικής Προστασίας της Ορνιθοπανίδας. ΥΠΕΧΩΔΕ, Αθήνα.	Έκθεση	http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=kvybI0PI0wI%3d&tabid=572
Ιωάννης Ζερβουδάκης . [;]. Σπήλαιον "Κουτούκι" Υμηττός Αττικής : Αριθμ. 88. Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Τμήματος Γεωλογίας "Θεόφραστος"	Άρθρα	http://geolib.geo.auth.gr/digeo/index.php/bssg/article/view/5618/5420
Chintiroglou, C., C. Antoniadou and P. Damianidis. 2000. Spatial dispersion and density of the <i>Paranemonia vouliagmeniensis</i> population in Vouliagmeni Lagoon . Journal of Marine Biological Association of the United Kingdom 80: 941-942	Άρθρα	Βιβλιοθήκη ΕΚΒΥ
Αγγελόπουλος Α. 2001. Γεωφυσική έρευνα λίμνης Βουλιαγμένης . Σελ. 201-205. Θεοδοσίου Δρανδάκη, Ε. Μνημεία της φύσης και γεωλογική κληρονομιά: 2° Διεθνές Συμπόσιο, 30 Ιουνίου – 2 Ιουλίου 1997. Εθνική Επιτροπή Unesco, Αθήνα.	Άρθρα	Βιβλιοθήκη ΕΚΒΥ
Ζάγκας, Θ. 2003. Ανόρθωση των υποβαθμισμένων περιαστικών δασικών οικοσυστημάτων του Υμηττού . τ.3, Σελ.231-238. HELECO '03 4ο, Αθήνα, 30 Ιανουαρίου - 2 Φεβρουαρίου 2003. Διεθνής έκθεση και συνέδριο για την τεχνολογία περιβάλλοντος. Πρακτικά συνεδρίου ΤΕΕ.	Άρθρα	

Gontikaki, E., C. Antoniadou and C. Chintiroglou. 2003. Population structure of <i>Cerastoderma glaucum</i> and <i>Abra ovata</i> in Vouliagmeni Lagoon (Attiki) . Journal of Marine Biological Association of the United Kingdom 83: 1095-1097	Άρθρα	Βιβλιοθήκη ΕΚΒΥ
Chintiroglou, C., C. Antoniadou and P. Damianidis. 2008. Spatial-temporal variability of zoobenthic communities in a tectonic lagoon (Lake Vouliagmeni, Attika, Greece) . Journal of Marine Biological Association of the United Kingdom 88: 873-881	Άρθρα	Βιβλιοθήκη ΕΚΒΥ
Vanhove, M. P.M., M. Kovacic, N. E. Koutsikos, S. Zogaris, L. E. Vardakas, T. Huyse, and A. N. Economou. 2011. First record of a landlocked population of marine <i>Millerigobius macrocephalus</i> (Perciformes: Gobiidae): Observations from a unique spring-fed karstic lake (Lake Vouliagmeni, Greece) and phylogenetic positioning . Zooligischer Anzeiger 250: 195-204	Άρθρα	Βιβλιοθήκη ΕΚΒΥ

Πίνακας 2. Ανασκόπηση νομοθεσίας Πηγές πληροφοριών για τις περιοχές GR3000006 «Υμηττός - Αισθητικό Δάσος Καισαριανής - Λίμνη Βουλιαγμένης» και GR3000015 «Όρος Υμηττός».

Τίτλος	Κατηγορία	Πηγή
Απόφαση 25638/1968, ΦΕΚ/Β/669/30.11.1968 «Περί κηρύξεως ορέων Υμηττού, Πεντελικού, Πάρνηθος, Κορυδαλλού και Αιγάλεω ως τόπων χρηζόντων ειδικής προστασίας.» (Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους)	Νομοθεσία	Βιβλιοθήκη ΕΚΒΥ
ΥΑ 25638/27-3-1969, ΦΕΚ 236/Β/4-4-1969 «Περί κηρύξεως ορέων Υμηττού, Πεντελικού, Πάρνηθος, Κορυδαλλού και Αιγάλεω ως τόπων χρηζόντων	Νομοθεσία	Βιβλιοθήκη ΕΚΒΥ

ειδικής προστασίας.» (Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους)		
Π.Δ.91/22.1.1974 ΦΕΚ 31/Α'6.2.1974. Περί κηρύξεως της παραχωρηθείσης προς αναδάσωση εις την Φιλοδασική Ένωσιν Αθηνών, δασικής εκτάσεων περιοχής Καισαριανής ως Αισθητικού Δάσους	Νομοθεσία	Βιβλιοθήκη ΕΚΒΥ
Απόφαση. 38070/19772/6.5.1976 ΦΕΚ 683/Β'/24.5.1976 «Περί ιδρύσεως μονίμου Καταφυγίου Θηραμάτων εις περιοχής Υμηττού»	Νομοθεσία	Βιβλιοθήκη ΕΚΒΥ
Π.Δ. 31.8.78 ΦΕΚ 544/Δ, «Περί καθορισμού ζωνών ρυθμίσεως και προστασίας της περιοχής του όρους Υμηττού» & Τροποποίησή του με το Π.Δ. 17.3.81 ΦΕΚ 167/Δ	Νομοθεσία	Βιβλιοθήκη ΕΚΒΥ
Προστασία ορεινού όγκου Υμηττού: Σχέδιο Προεδρικού Διατάγματος. 2010. Οργανισμός Ρυθμιστικού Σχεδίου κ Προστασίας Περιβάλλοντος Αττικής.	Νομοθεσία	http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=%2BKwN4Zt167k%3D&tabid=367&language=el-GR
ΠΔ ΦΕΚ Δ/187/16-6-2011 «Καθορισμός μέτρων προστασίας του όρους Υμηττού και των Μητροπολιτικών Πάρκων Γουδή-Ιλισίων»	Νομοθεσία	Βιβλιοθήκη ΕΚΒΥ

Πίνακας 3. Έργα συναφή με τη διατήρηση τύπων οικοτόπων και ειδών για τις περιοχές GR3000006 «Υμηττός - Αισθητικό Δάσος Καισαριανής - Λίμνη Βουλιαγμένης» και GR3000015 «Όρος Υμηττός».

Έργο και συνάφεια με την περιοχή	Σκοποί*	Αξιολόγηση
<p>Forestcities: Συμμαχία των Τοπικών Αρχών για την Πρόληψη των δασικών πυρκαγιών</p> <p>LIFE08 ENV/GR/553</p> <p>(http://gr.forestcities.gr/)</p> <p>Δυο από τους ΟΤΑ επίδειξης του έργου γειτνιάζουν με τον Υμηττό (Ηλιούπολη και Αγία Παρασκευή).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Η Ενίσχυση του ρόλου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Τ.Α.) στην πρόληψη των δασικών πυρκαγιών • Η προώθηση βέλτιστων πρακτικών στην Τοπική Αυτοδιοίκηση για την καταπολέμηση των δασικών πυρκαγιών. • Η ανάπτυξη ενός απλοποιημένου Πληροφοριακού Συστήματος Δυναμικής Παρακολούθησης των Δασικών Πυρκαγιών το οποίο θα υποστηρίζει την Τ.Α. στο έργο της. • Η προώθηση της σύγχρονης τεχνολογίας στην Τ.Α. και ο τρόπος πρόληψης των Δασικών Πυρκαγιών. 	<p>Το έργο διέδωσε ικανοποιητικά τις δυνατότητες των ΟΤΑ να συμβάλλουν αποφασιστικά στην πρόληψη των δασικών πυρκαγιών, αλλά και στη στήριξη των προσπαθειών καταστολής τους. Παρήγαγε επίσης χρήσιμο έντυπο υλικό και</p> <p>Τα παραδοτέα του έργου και η ενδυνάμωση της συνεργασίας μεταξύ των ΟΤΑ μπορούν να αξιοποιηθούν στον προτεινόμενο ολοκληρωμένο σχεδιασμό πρόληψης και αντιμετώπισης των δασικών πυρκαγιών σε όλη την περιοχή μελέτης.</p>
<p>AMIBIO: Αυτόματη ακουστική καταγραφή και έρευνα της βιοποικιλότητας</p> <p>LIFE08 NAT/GR/000539</p> <p>(http://www.amibio-project.eu/)</p> <p>Η περιοχή εφαρμογής του έργου ήταν το Όρος Υμηττός</p>	<p>Κατασκευή και εγκατάσταση ενός αυτόνομου συστήματος πολλαπλών αισθητήρων που μέσω αυτόματης ανάλυσης των ήχων θα επιτρέπει:</p> <ul style="list-style-type: none"> • την παρακολούθηση της πανίδας στην περιοχή του • τον έγκαιρο και ακριβή εντοπισμό απειλών και παράνομων δραστηριοτήτων 	<p>Το έργο πέτυχε τους σκοπούς του, επιλέχθηκε μάλιστα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ως ένα από τα καλύτερα έργα LIFE για το 2013.</p> <p>Η τεχνολογικές εφαρμογές του έργου μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την παρακολούθηση κυρίως της πανίδας αλλά κυρίως για τον άμεσο εντοπισμό παράνομων δραστηριοτήτων.</p>

* Παρουσιάζονται οι σχετικοί σκοποί για την περιοχή.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΠΗΓΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

- Αναγνωστοπούλου, Μ. 1996. Οδηγός παρακολούθησης περιοχών του δικτύου "Φύση 2000". Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας-Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων-Υγροτόπων, Θεσσαλονίκη. 163 p.
- Γκουβάς, Μ. 2001. Οι φυτοκοινωνίες του Όρους Υμηττός. Διδακτορική Διατριβή. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης: Θεσσαλονίκη. 156 p.
- Chintiroglou, C., C. Antoniadou and P. Damianidis. 2000. Spatial dispersion and density of the *Paranemonia vouliagmeniensis* population in Vouliagmeni Lagoon. *Journal of Marine Biological Association of the United Kingdom* 80: 941-942
- Chintiroglou, C., C. Antoniadou and P. Damianidis. 2008. Spatial-temporal variability of zoobenthic communities in a tectonic lagoon (Lake Vouliagmeni, Attika, Greece). *Journal of Marine Biological Association of the United Kingdom* 88: 873-881
- Δημαλέξης Α., Δ. Μπούσμπουρας, Θ. Καστρίτης, Α. Μανωλόπουλος και V. Saravia (Συντονιστές Έκδοσης). 2009. Τελική αναφορά προγράμματος επαναξιολόγησης 69 σημαντικών περιοχών για τα πουλιά για τον χαρακτηρισμό τους ως Ζωνών Ειδικής Προστασίας της Οрниθοπανίδας. ΥΠΕΧΩΔΕ, Αθήνα.
- Δημόπουλος, Π., E. Bergmeier, K. Θεοδωρόπουλος, P. Fischer and M. Τσιαφούλη. 2005. Οδηγός παρακολούθησης τύπων οικοτόπων και φυτικών ειδών στις περιοχές δικτύου Natura 2000 με φορείς διαχείρισης στην Ελλάδα. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας & Δημοσίων Έργων, Αγρίνιο. 172 p.
- Ζερλέντης Κ. 1965. Συμβολή εις την χλωρίδα του Υμηττού. Αθήνα.
- Gontikaki, E., C. Antoniadou and C. Chintiroglou. 2003. Population structure of *Cerastoderma glaucum* and *Abra ovata* in Vouliagmeni Lagoon (Attiki). *Journal of Marine Biological Association of the United Kingdom* 83: 1095-1097
- NATURA 2000. Τυποποιημένα Έντυπα Δεδομένων για τους τόπους «GR3000006 Υμηττός – Αισθητικό δάσος Καισαριανής – Λίμνη Βουλαγαμένης» και «GR3000015 Όρος Υμηττός»
- Papapetrou-Zamanis, A. 1969. Le lac de Vouliagmeni (Attiki). *Ann. Geol. Pays Hell.* 21, 210–216.
- Σιόλας, Α., Δ. Παπατσάνης, Γ. Σαγιάς και Β. Αθανάσιος. 2010. Αποτύπωση υφιστάμενης κατάστασης στη ζώνη φυσικού ενδιαφέροντος του Υμηττού. Βελ. Εθνικό Μετσόβειο Πολυτεχνείο: Αθήνα. 194 p.
- Σταύρακας, Ε. 2009. Σχέδιο δράσης για τη Ζώνη Ειδικής Προστασίας «GR3000015 Όρος Υμηττός». Στο: Δημαλέξης Α., Δ. Μπούσμπουρας, Θ. Καστρίτης, Α. Μανωλόπουλος και V. Saravia (Συντονιστές Έκδοσης). Τελική αναφορά προγράμματος επαναξιολόγησης 69 σημαντικών περιοχών για τα πουλιά για τον χαρακτηρισμό τους ως Ζωνών Ειδικής Προστασίας της Οрниθοπανίδας. ΥΠΕΧΩΔΕ, Αθήνα.
- Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας/Αττικής 2021 (ΣΜΠΕ-ΡΣΑ 2021). 637 σελ.

<http://www.organismosathinas.gr/userfiles/file/%CE%A3%CE%9C%CE%A0%CE%95%20%CE%A1%CE%A3%CE%91%202021.pdf>

Vanhove, M. P.M., M. Kovacic, N. E. Koutsikos, S. Zogaris, L. E. Vardakas, T. Huyse, and A. N. Economou. 2011. First record of a landlocked population of marine *Millerigobius macrocephalus* (Perciformes: Gobiidae): Observations from a unique spring-fed karstic lake (Lake Vouliagmeni, Greece) and phylogenetic positioning. *Zooligischer Anzeiger* 250: 195-204.

Παράρτημα Ι: απόψεις φορέων (κατά χρονολογική σειρά άφιξης)